

٦

فصل ششم

نفت و گاز

مقدمه

به دلیل اهمیت فعالیت های نفت، گاز و پتروشیمی در اقتصاد ایران، اطلاعات آماری مربوط به این فعالیت ها در فصل های معدن و صنعت منظور نشده و یک فصل مستقل در این سالنامه به آن اختصاص داده شده است .

با استخراج نفت و گاز از اولین چاه نفت در مسجد سلیمان ، در سال ۱۲۸۷ شمسی (۱۹۰۸ میلادی) ، فعالیت صنعت نفت در ایران آغاز شد و آمارهای مربوط به آن نیز از زمان مذکور گردآوری شده است. پس از ملی شدن صنعت نفت در اسفند ۱۳۲۹ ، شرکت ملی نفت ایران آمارهای وسیع تری را منتشر کرده است . در اولین سالنامه آماری کشور ، آمارهای مربوط به سال ۱۳۳۴ شمسی (۱۹۵۵) میلادی درج شده است .

پس از تأسیس شرکت ملی گاز ایران در اسفند ۱۳۴۴ و شرکت ملی گاز مایع ایران در سال ۱۳۶۶، این دو شرکت نیز به ترتیب آمارهایی در زمینه گاز طبیعی (L.N.G) و گاز مایع (L.P.G) گردآوری و ارائه کرده اند.

در سال ۱۳۴۲ با احداث اولین کارخانه کود شیمیایی در کشور ، صنایع پتروشیمی تولد یافت و این نقطه آغاز تأسیس سازمانی مستقل برای معرفی صنعتی نو در کشور به شمار می رود. از سال ۱۳۴۲ این سازمان نوپا تحت عنوان " شرکت ملی صنایع پتروشیمی " به فعالیت خود ادامه داد. به دلیل وجود منابع اولیه فراوان نفت و گاز و ارزش افزوده بالا و همچنین سایر عوامل ، تولید مواد پتروشیمی در ایران مورد توجه و عنایت خاصی قرار گرفته است .

در حال حاضر ، آمارهای مندرج در این فصل ، از معاونت برنامه ریزی و نظارت بر منابع هیدرو کربوری وزارت نفت دریافت می شود.

اطلاعات آماری ارائه شده در این فصل از شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی ایران - منطقه زاهدان و شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی ایران - منطقه چابهار دریافت شده است . لازم به ذکر است استان سیستان و بلوچستان از گاز لوله کشی بر خوردار نمی باشد .

تعاریف و مفاهیم به کار رفته در این فصل

نفت خام

آمیزه ای است پیچیده از ترکیبات هیدروکربنی که از مخازن طبیعی نفت در زیر زمین در بعضی از نقاط دنیا استخراج می شود .

نفت خام به طور عمده متشکل از ترکیبات اشباع هیدرو کربورهای آلیفاتیک و بعضاً آروماتیک می باشد، بجز هیدروژن و کربن که دو عنصر اصلی تشکیل دهنده نفت خام به شمار می روند ، عناصر دیگری مانند ازت ، اکسیژن ، گوگرد و فلزاتی چون نیکل ، سدیم ، وانادیم و آهن به مقدار کم در آن وجود دارند . به همین جهت ، نفت خام از نظر ویژگیهای فیزیکی و شیمیایی بسیار متغیر است .

نفت سفید

نفت سفید برشی از نفت خام و متشکل از سه نوع هیدروکربور پارافینی ، نفتینی و آروماتیک می باشد . این فرآورده به عنوان سوخت گرمایشی و سوخت مراکز حرارتی به کار می رود و یکی از مواد اصلی تشکیل دهنده سوخت جت است .

نفت کوره

نفت کوره از بازمانده تقطیر نفت خام در برج های تقطیر پالایشگاه به دست می آید . این فرآورده به سبب دارا بودن هیدروکربورهای سنگین ، به آسانی نمی سوزد و یکی از سوخت های عمده کشتی ها و واحدهای بزرگ صنعتی از جمله نیروگاه های برق به شمار می رود .

نفت گاز

نفت گاز فرآورده ای است که بعد از برش نفت سفید به دست می آید و به عنوان سوخت ماشین آلات کشاورزی و صنعتی و سوخت تعدادی از وسایل نقلیه عمومی و تأسیسات حرارتی به کار می رود .

بنزین موتور

بنزین موتور آمیزه ای است از هیدروکربورهای به طور عمده حلقوی و ایزومره با نسبت های متفاوت که برای افزایش درجه آرام سوزی آن ، برخی از ترکیبات آلی به آن اضافه می شود.

گزیده اطلاعات :

در سال ۱۳۹۲ میزان مصرف انواع فرآورده های نفتی (بجز گاز مایع) در استان ۳۷۷۹۷۰۷ هزار لیتر بوده که از این مقدار ۰/۵ درصد سوخت های هواپیما ، ۲۱/۴ درصد بنزین ، ۸ درصد نفت سفید ، ۲۵/۲ درصد نفت گاز ، ۱۷/۷ درصد نفت کوره و ۲۷/۲ درصد نفت گاز نیروگاهی بوده است . همچنین تعداد کل مخازن در استان ۱۹۰ که دارای ظرفیتی معادل ۱۵۰۰۸۶ متر مکعب می باشند . در این سال تعداد ۹۱ جایگاه (۸ دولتی و ۸۳ خصوصی) و ۸۴۷ شعبه فروش نفت در استان موجود بوده است .

۱-۶- مصرف انواع فرآورده های نفتی (هزار لیتر)

نفت سفید	بنزین	سوخت های هواپیما	گاز مایع(تن)	سال و شهرستان
...	...	...	...	.....۱۳۷۵
۲۲۲۱۵۶	۴۸۶۸۴۹	...	...	.....۱۳۸۰
۲۷۳۰۶۹	۹۳۹۶۲۰	۱۶۴۳۰	۱۳۰۱۰۰	.....۱۳۸۵
۳۳۷۴۶۵	۷۳۹۱۴۸	۲۱۷۸۷	۱۳۴۵۱۷	.....۱۳۸۸
۳۰۱۲۰۰	۷۳۰۲۸۳	۲۲۴۲۲	۱۳۵۹۲۶	.....۱۳۸۹
۳۲۸۵۸۹	۷۱۳۳۶۸	۲۱۲۸۸	۱۳۵۶۶۰	.....۱۳۹۰
۳۰۲۶۵۹	۷۹۴۱۹۶	۱۹۶۹۸	۱۴۰۰۲۳	.....۱۳۹۱
۳۰۳۳۲۰	۸۰۷۱۰۶	۱۸۵۶۹	۱۴۱۴۳۸	.....۱۳۹۲
۱۱۷۵۰	۸۳۰۱۴	.	۲۹۳۴۰	.....ایرانشهر
.	۱۰۵۰۳۱	۵۴۵۱	۱۵۳۰۹	.....چابهار ^(۴)
۳۰۳۱۸	۶۸۱۴۰	.	۵۴۵۰	.....خاش
۱۳۹۴	۱۰۲۴۴	.	.	.....دلگان
۶۶۲۰۱	۹۶۲۳۰	۶۸۲	۲۲۸۹۷	.....زابل
.	.	.	.	.....زابلی
۱۳۲۲۲۲	۲۳۴۳۷۱	۱۲۴۳۶	۵۱۲۱۰	.....زاهدان
.	.	.	.	.....زهک
۵۱۹۶۵	۱۰۶۱۶۶	.	۱۳۰۰۶	.....سراوان
۵۶۳۰	۴۸۹۴۲	.	.	.....سرباز
.	.	.	.	.....سیب وسوران
.	۲۵۹۱۲	.	.	.....کنارک
۲۸۴۰	۲۹۰۵۶	.	۴۲۲۶	.....نیکشهر
.	.	.	.	.....هیرمند
...	...	...	...	.....هامون ^(۲)
...	...	...	...	.....نیمروز ^(۲)
...	...	...	...	.....میرجاوه ^(۲)
...	...	...	...	.....فنج ^(۲)
...	...	...	...	.....قصرقند ^(۲)

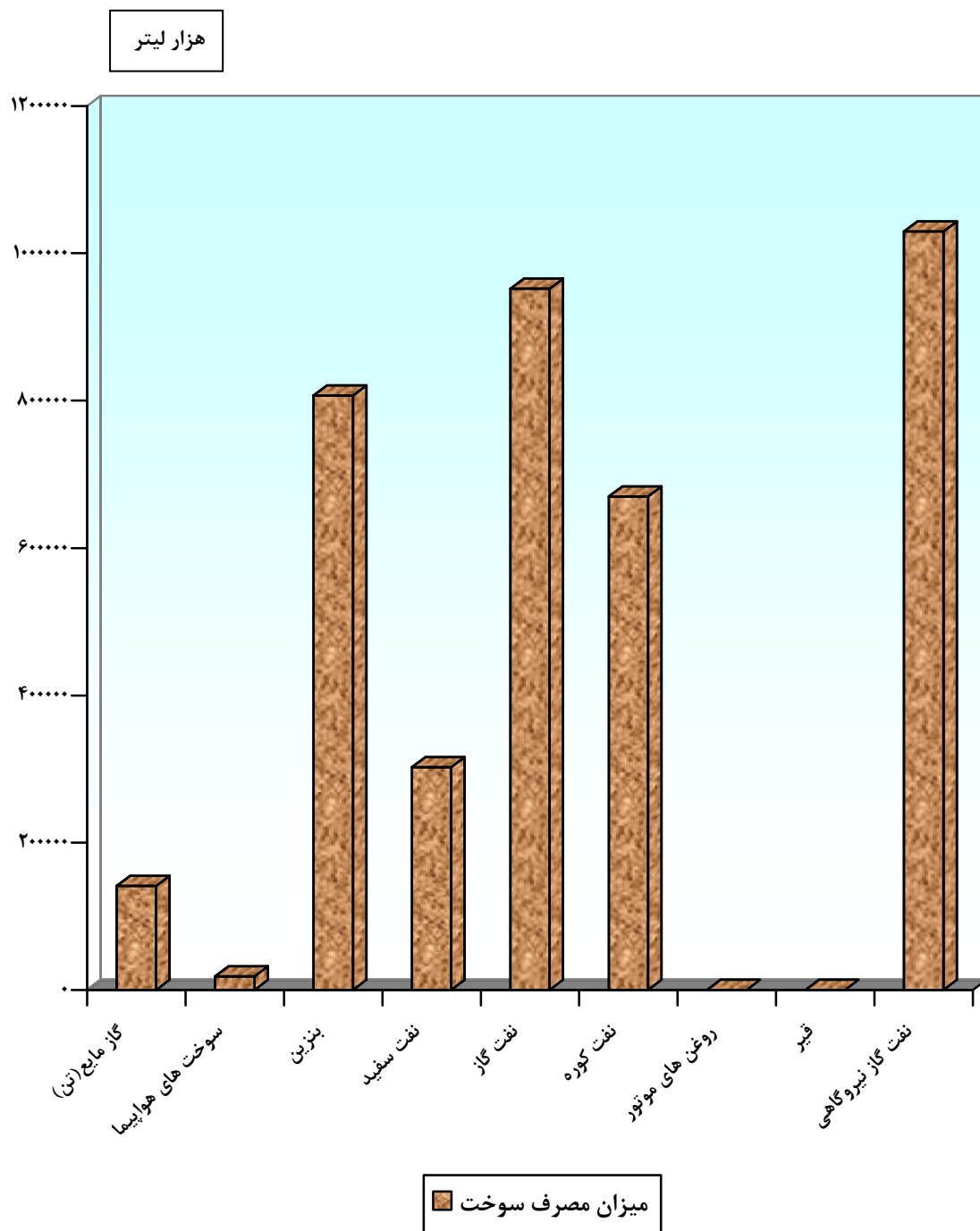
۱-۶- مصرف انواع فرآورده های نفتی (هزار لیتر)

سال و شهرستان	نفت گاز ^(۳)	نفت کوره	روغن های موتور و صنعتی	قیر ^(۱)	نفت گاز نیروگاهی
.....۱۳۷۵	...	...	...	...	...
.....۱۳۸۰	۱۱۲۱۲۱۹	۴۴۷۰۲۹	۱۲۳۱۶	...	.
.....۱۳۸۵	۱۶۷۱۸۳۴	۷۳۹۰۷۰	...	...	۳۷۷۷
.....۱۳۸۸	۱۸۶۸۵۴۱	۴۹۷۱۸۰	...	...	.
.....۱۳۸۹	۱۸۱۴۴۴۳	۷۲۰۷۸۷	...	...	۳۳۱۶۶۴
.....۱۳۹۰	۹۶۲۴۴۸	۶۷۰۰۰۶	...	...	۹۴۶۴۲۶
.....۱۳۹۱	۹۵۸۴۴۵	۷۶۰۳۶۶	.	.	۹۷۶۲۱۸
.....۱۳۹۲	۹۵۲۰۱۹	۶۶۹۹۴۶	.	.	۱۰۲۹۷۴۷
.....ایران شهر	۶۵۱۱۰	۴۲۰۶۳۹	.	.	۳۶۶۹
.....چابهار	۲۴۷۵۶۰	۲۸۹۱	.	.	۶۰۲۲۹۹
.....خاش	۸۲۸۲۹	۹۲۳۹۱	.	.	۲۹۱۲
.....دلگان	۱۰۲۸۳	.	.	.	.
.....زابل	۹۱۶۲۰	۳۳۶۹۱	.	.	۱۱۶۳
.....زابلی	.	.	.	.	.
.....زاهدان	۲۱۷۷۰۶	۹۸۶۴۹	.	.	۳۰۰۲۲۹
.....زهک	.	.	.	.	.
.....سراوان	۱۰۸۹۰۳	۲۰۹۵۰	.	.	۲۱۴۴
.....سرباز	۳۲۲۷۰	۷۳۵	.	.	.
.....سیب وسوران	.	.	.	.	.
.....کنارک	۷۱۲۱۲	.	.	.	.
.....نیکشهر	۲۴۵۲۶	.	.	.	۱۱۷۳۳۱
.....هیرمند	.	.	.	.	.
.....هامون ^(۲)	...	...	...	...	...
.....نیمروز ^(۲)	...	...	...	...	...
.....میرجاوه ^(۲)	...	...	...	...	...
.....فنوج ^(۲)	...	...	...	...	...
.....قصرقند ^(۲)	...	...	...	...	...

- (۱) شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی متولی قیر و روغن های موتور و صنعتی نمی باشد و این فرآورده ها مربوط به بخش خصوصی می باشد .
- (۲) آمار شهرستان های هامون و نیمروز در شهرستان زابل ، میرجاوه در شهرستان زاهدان و فنوج و قصرقند در شهرستان نیکشهر لحاظ گردیده است .
- (۳) میزان مصرف نفت گاز در شهرستان چابهار و کنارک نسبت به شهرستان های دیگر بدلیل میزان مصرف شناورها (صیادی و سفاری) با تایید سازمان های متولی (اداره بنادر و شیلات) می باشد .
- (۴) در سال ۹۲ فروشنده های تلنگ از بخش مرکزی (چابهار) منفک و به آمار نیکشهر (قصرقند) اضافه شده است .

مأخذ: شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی منطقه ی نفتی زاهدان - شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی منطقه ی نفتی چابهار

۶-۱ میزان مصرف انواع فرآورده های نفتی در سال ۱۳۹۲

جدول مبنا ۶-۱

۲-۶- تعداد مخازن و جایگاه های فروش مواد نفتی در سال ۱۳۹۲

تعداد جایگاه			مخازن مواد سوختی		شهرستان
خصوصی	دولتی	جمع	ظرفیت (متر مکعب)	تعداد	
۸۳	۸	۹۱	۱۵۰۰۸۶	۱۹۰	کل استان.....
۶	۰	۶	۱۰۸۰	۲۴	ایرانشهر.....
۱۱	۰	۱۱	۱۹۸۰	۴۹	چابهار ^(۲) .....
۵	۱	۶	۸۵۷۳	۸	خاش.....
۳	۰	۳	۵۴۰	۱۲	دلگان.....
۱۲	۱	۱۳	۱۵۵۵۸	۱۱	زابل.....
۱	۰	۱	۰	۰	زابلی.....
۱۵	۶	۲۱	۱۱۸۹۳۵	۱۲	زاهدان.....
۱	۰	۱	۰	۰	زهک.....
۸	۰	۸	۰	۰	سراوان.....
۹	۰	۹	۱۶۲۰	۳۱	سرباز.....
۱	۰	۱	۰	۰	سیب و سوران.....
۳	۰	۳	۵۴۰	۱۶	کنارک.....
۷	۰	۷	۱۲۶۰	۲۷	نیکشهر.....
۱	۰	۱	۰	۰	هیرمند.....
۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	هامون ^(۱) .....
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	نیمروز ^(۱) .....
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	میرجاوه ^(۱) .....
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	فنوج ^(۱) .....
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	قصرقند ^(۱) .....

۲-۶- تعداد مخازن و جایگاه های فروش مواد نفتی در سال ۱۳۹۲ (دنباله)

تعداد شعب فروش نفت	تعداد تلمبه			شهرستان
	نفت سفید	نفت گاز	بنزین	
۸۴۷	۱۹۱	۳۹۸	۵۹۰	کل استان.....
۳۹	۳۹	۳۵	۷۱	ایرانشهر.....
۶	۶	۸۵	۷۸	چابهار.....
۸۲	۰	۲۷	۴۸	خاش.....
۱۸	۱۸	۱۵	۱۷	دلگان.....
۲۱۳	۰	۳۵	۶۹	زابل.....
۱۸	۰	۲	۳	زابلی.....
۱۶۴	۰	۷۳	۱۲۱	زاهدان.....
۲۶	۰	۴	۵	زهک.....
۸۸	۰	۳۰	۵۸	سراوان.....
۶۴	۶۴	۳۸	۵۰	سرباز.....
۳۳	۰	۱۴	۲۳	سیب و سوران.....
۴	۴	۱۳	۱۵	کنارک.....
۶۰	۶۰	۲۵	۳۰	نیکشهر.....
۳۲	۰	۲	۲	هیرمند.....
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	هامون ^(۱) .....
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	نیمروز ^(۱) .....
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	میرجاوه ^(۱) .....
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	فنوج ^(۱) .....
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	قصرقند ^(۱) .....

(۱) آمار شهرستان های هامون و نیمروز در شهرستان زابل ، میرجاوه در شهرستان زاهدان و فنوج و قصرقند در شهرستان نیکشهر لحاظ گردیده است .

(۲) در سال ۹۲ فروشندگی تلنگ از بخش مرکزی (چابهار) منفک و به آمار ناحیه نیکشهر (قصرقند) اضافه شده است لذا آمار مربوط به شهرستان چابهار در سال ۹۲ نسبت به سنوات قبل کاهش و آمار شهرستان نیکشهر افزایش یافته است .
 مأخذ: شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی منطقه زاهدان
 شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی منطقه چابهار